

**ВИКОРИСТАННЯ АВС ТА XYZ-МЕТОДІВ ПРИ ПРОВЕДЕННІ АНАЛІЗУ
ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА**

Ю. В. Демчук

студентка 4 курсу, група ОА-41, навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент О. О. Осадча

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті розглянуто використання ABC- та XYZ-методів для проведення аналізу запасів на підприємстві. Запропоновано методичний інструментарій для оптимізації структури і обсягів запасів.

Ключові слова: ABC-аналіз, XYZ-аналіз, запаси, оптимізація, управління запасами.

В статье рассмотрено использование ABC и XYZ-методов для проведения анализа запасов на предприятии. Предложен методический инструментарий для оптимизации структуры и объемов запасов

Ключевые слова: ABC-анализ, XYZ-анализ, запасы, оптимизация, управление запасами.

The article deals with the use of ABC and XYZ methods for conducting stocks analysis at the enterprise. The methodical tools for optimizing the structure and volumes of stocks were proposed.

Keywords: ABC-analysis, XYZ-analysis, stocks, optimization, inventory management.

У сучасних умовах ринкової економіки на підприємствах існує потреба в активному застосуванні сучасних концепцій управління для підвищення їх конкурентоспроможності. Одним із способів прискорення товарооборотності та збільшення прибутковості підприємства є раціоналізація розміру і структури запасів, які складають основну частину витрат підприємства. Враховуючи це, підприємства повинні значну увагу приділяти якості обліку та аналізу запасів.

Аналіз запасів – одна з найбільш необхідних і складних ділянок управлінського процесу, яка потребує постійного вдосконалення. Одним з інструментів аналізу запасів на підприємстві є ABC- та XYZ-аналіз.

Дослідженю проблем аналізу запасів та формування інструментарію їх управління присвячено праці багатьох науковців, серед яких О. М. Куницька, Є. В. Мержиєвська [3], О. В. Медведєва [4], К. В. Образцова, А. В. Шульга [6], С. О. Кузнецова [5]. Така увага до цієї проблеми пояснюється тим, що запаси є основною складовою оборотних активів підприємства, управління якими може оптимізувати витратний механізм підприємства.

Метою даного дослідження є розкриття сутності та методології ABC- та XYZ-методів для проведення аналізу запасів підприємства, а також розробка класифікації запасів, яка дасть змогу раціоналізувати їх структуру та обсяги для нормалізації виробничого процесу та зменшити витрати, які виникають за рахунок створення великого страхового запасу.

Згідно П(С)БО 9, запаси – це активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством / установою [2].

На практиці застосовують різні методи аналізу запасів, проте особливу увагу слід приділити ABC та XYZ-методам, за допомогою яких можна суттєво підвищити релевантність інформації щодо прийняття управлінських рішень відносно обсягів запасів підприємства.

ABC-аналіз – це метод, який пов’язаний із правилом Парето (80% вартості запасів дають лише 20% найменувань запасів, а інші 80% запасів складають лише 20% вартості всіх запасів на підприємстві).

Для проведення ABC-аналізу необхідно мати якісно сформований аналітичний облік запасів на підприємстві. Ідея цього аналізу полягає в ранжуванні запасів на групи А, В, С за певним показником, що дозволяє відібрати найбільш пріоритетні види запасів.

Порядок проведення ABC-аналізу запасів представлений у таких етапах:

- ✓ 1-й етап – визначення цілі аналізу: контроль та аналіз запасів підприємства для мінімізації витрат і збільшення прибутку;
- ✓ 2-й етап – вибір об’єктів аналізу: групи запасів (виробничі запаси, готова продукція, товари тощо)
- ✓ 3-й етап – визначення чинників для диференціації об’єктів аналізу: вартість, маржинальний дохід, прибуток;
- ✓ 4-й етап – оцінка об’єктів аналізу по виділених чинниках;
- ✓ 4-й етап – ранжування показників;
- ✓ 5-й етап – розподіл об’єктів на групи А, В, С, присвоєння значення груп вибраним об’єктам;
- ✓ 6-й етап – інтерпретація результатів та розробка шляхів для підвищення ефективності і прибутковості підприємства.

Для мінімізації витрат підприємства, які можуть бути пов’язані з нестачами, розкраданням дорого вартісних запасів, витрат простою, коли запасів по певній причині немає в наявності на складі, пропонується така послідовність проведення ABC-аналізу на підприємстві: 1) встановити вартість кожного виду запасів (первісна вартість) / товарів (купівельна вартість); 2) розмістити запаси за зменшенням ціни; 3) знайти суму даних про кількість і витрати на придбання; 4) розбити запаси на групи, залежно від їхньої частки в загальних витратах на придбання; 5) поділ запасів на три групи: А, В, С за їх часткою в загальних витратах на придбання.

До групи «А» відносяться найдорожчі та коштовні запаси, на частку яких припадає близько 75-80% загальної вартості запасів, але становлять вони лише 10-20% загальної кількості запасів, які перебувають на зберіганні. Група «В» налічує у своєму складі середні за вартістю запаси. Їхня частка в загальній сумі запасів становить близько 10-15%, але в кількісному відношенні – 30-40% загальної кількості запасів, які зберігаються. А група «С» – це найдешевші запаси. Вони становлять 5-10% від загальної вартості запасів, і 40-50% загальної кількості запасів [1].

ABC-аналіз показує значення кожної групи запасів, тому для кожної групи складається різний ступінь деталізації під час планування та контролю.

Для запасів групи «А» потрібно проводити точніший аналіз цін закупівель, детальний аналіз структури витрат, всеохоплюючий аналіз ринку, отримання декількох пропозицій від постачальників, ретельніша підготовка замовлень на постачання, регулярний контроль запасів (щотижневий).

Запаси групи «В» характеризуються середньо-вартісними величинами, тому за ними здійснюється звичайний контроль і збір інформації про можливе поновлення запасів.

Через велику кількість і низьку вартість запасів групи «С», головна задача раціоналізації полягає у зниженні витрат на оформлення замовлень і складування. З цією метою можна проводити такі заходи: спрощення оформлення замовлень, зведені замовлення, телефонні замовлення, спрощений складський облік, великі партії замовлень, спрощений

контроль замовлень.

Застосування ABC-методики в управлінні запасами підприємства обумовлене низкою переваг: простота розрахунку та застосування аналізу, що не вимагає великих капіталовкладень; широкий спектр сфер застосування (оцінка клієнтів, асортименту, сегментів діяльності, запасів товарів); теоретична модель ABC-аналізу дозволяє розраховувати та аналізувати значну кількість параметрів, що характеризують об'єкти досліджень; можливість графічного та матричного подання результатів; гнучкість застосування, можливість використання на різних рівнях управління [4].

Проте ABC-класифікація запасів має певний недолік, вона не враховує коливання попиту на кожну групу запасів. Тому найбільший ефект метод ABC дає в комбінації з іншим методом – XYZ-аналізом, згідно з яким запаси класифікуються залежно від характеру їх споживання та достовірності прогнозування змін в їх споживанні [6, С. 72].

Головна перевага даної класифікації – можливість однозначного, тобто позбавленого суб'єктивного забарвлення, вибору вірного підходу до управління запасами певної номенклатури запасів.

Порядок проведення XYZ-аналізу запасів складається з наступних етапів:

- ✓ визначення коефіцієнтів варіації для запасів, що аналізуються;
- ✓ групування запасів у відповідності зі зростанням коефіцієнта варіації;
- ✓ розподіл запасів по групах X, Y, Z.

Група X – запаси з високим рівнем стабільності споживання та можливістю точного прогнозування їх витрачання. Коефіцієнт варіації до 20%;

Група Y – запаси, потреба в яких характеризується певними тенденціями (наприклад сезонними коливаннями) та середніми можливостями їх прогнозування. Значення коефіцієнта варіації в інтервалі від 20 до 50%;

Група Z – запаси, попит на які виникає лише епізодично, будь-яких тенденцій немає і тому прогнозувати величину їх споживання та збуту досить важко. Коефіцієнт варіації від 50%.

Після проведення аналізу запасів з використанням ABC та XYZ-методів потрібно скласти сумісну матрицю, в якій буде виокремлено 9 груп. Найбільше уваги потрібно приділити запасам групи AX, оскільки це запаси найбільш дороговартісні і найчастіше споживаються.

Таким чином, поєднаний аналіз з використанням ABC та XYZ-методів є дієвим інструментом структурування запасів, спрямованого на оптимізацію обсягів запасів, необхідних для нормального функціонування підприємства, а також відіграє важливу роль в управлінні, що дає можливість приймати раціональні рішення щодо стратегії розвитку підприємства.

1. Оснач О. Ф. Промисловий маркетинг: навч.посібник. / О. Ф. Оснач, В. П. Пилипчук, Л. П. Коваленко. – К. : Центр учебової літератури, 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15341220/marketing/analiz_avs-hu_upravlinni_materialnimi_zapasami. 2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>. 3. Куницька О. М. Управління запасами з використанням сучасних підходів логістики та маркетингу / О. М. Куницька, Є. В. Меджиєвська // Вісник НУ «Львівська політехніка». – Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2009. – «Логістика», № 649. – С. 380–384. 4. Медведєва О. В. Система ABC-аналізу управління запасами: сутність та переваги впровадження на підприємстві / О. В. Медведєва, Л. В. Семерунь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/33_PRNIT_2012/Economics/10_119654.doc.htm. 5. Кузнецова С. О. Обліково-інформаційне забезпечення ABC-аналізу на торговельних підприємствах / С. О. Кузнецова // Науковий вісник [Буковинського державного фінансово-економічного університету]. Економічні науки. – 2013. – № 1. – С. 333–340. 6. Образцова К. В. Системи та моделі управління запасами підприємства / К. В. Образцова, А. В. Шульга // Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. ак. В. Лазаряна, 2012. – № 3. – С. 70–73.